

Collaborative Innovation / Carlis Y. Baldwin, Eric von Hippel [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lab321.ru/paradigm-shift>.

9. Проскуракова Л.Н. Социальные аспекты инновационной деятельности ОЭСР / Лиана Николаевна Проскуракова // Вестник международных организаций. – 2010. – № 1. – С. 27–32.

10. Etzioni A. Socio-Economics: Toward a New Synthesis / A. Etzioni, R. Lawrence, eds. – Armonk, New York ; London : M. E. Sharpe, Inc., 1991. – P. 359.

11. Robertson J. The New Economics of Sustainable Development: A Briefing for Policy Makers / J. Robertson. – London : Kogan Page, 1999. – P. 168.

12. Стрелец И.А. Сетевая экономика : [учебник] / И.А. Стрелец. – М. : Эксмо, 2006. – С. 12.

13. Селищев А.С. Микроэкономика [Електронний ресурс] : [учеб. пособ. для студ. эконом. спец.] / А.С. Селищев. – М. : Высшая школа экономики, 2011. – Режим доступу : http://sbiblio.com/biblio/archive/selishhev_mikroekonomika/03.aspx.

14. Этциони А. Социэкономика: дальнейшие шаги / Этциони А. ; [пер. М.С. Добряковой ; науч. ред. В.В. Радаева] // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 1. – С. 65–71.

15. Кочетов А.Н. Влияние Интернета на развитие общества [Електронний ресурс] / А.Н. Кочетов // Мир Internet. – 1998. – № 6. – Режим доступу : <http://www.iis.ru/infosoc>.

16. Варганова Е. Информационное общество в стратегии Европейского Союза. Информационное общество: необходимость государственного похода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://internews.ras.ru/ZiP/43/europe.html>.

17. Шадрин А. Трансформация экономических и социально-политических институтов в условиях перехода к информационному обществу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ieie.nsc.ru/parinov/artem1.htm>.

18. Скитовски Т. Суверенитет и рациональность потребителя / Т. Скитовски // Теория потребительского поведения и спроса / [под ред. В.М. Гальперина]. – СПб : Экономическая школа, 1993. – С. 370–376.

19. Соціогуманітарний аспект інноваційно-технологічного розвитку економіки України / [за ред. Л.І.Федулової]. – К. : Ін-т екон. та прогноз., 2007. – С. 184–185.

20. The OECD Innovation Strategy: Draft Policy Principles. 30 September. – Paris : OESD, 2009. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.oecd.org/dataoecd/51/28/45326349.pdf>

Надійшла 03.10.2012; статтю представляє к. е. н. Латер Ю. С.

УДК 330.341

І. Ю. ЄПФАНОВА

Вінницький національний технічний університет

ЭФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто сутність ефективності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Уточнено зміст ефективності інноваційної діяльності підприємства. Визначено етапи здійснення комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства.

The essence of efficiency of innovative activity of the domestic enterprises is considered. The maintenance of efficiency of innovative activity of the enterprise is specified. Stages of realisation of a complex estimation of efficiency of innovative activity of the industrial enterprise are defined.

Ключові слова: інноваційна діяльність, управління інноваційною діяльністю, ефективність, економічна ефективність.

Постановка проблеми. З метою отримання прибутку підприємства здійснюють різноманітні види діяльності, серед яких однією з найважливіших та ризикованих є інноваційна. Здійснення інноваційної діяльності зумовлює появу певних результатів, які характеризують ефективність її здійснення. Разом з тим, ефективність будь-якої діяльності залежить значною мірою від ефективності управління нею. Саме тому досить важливим є визначення ефективності управління інноваційною діяльністю з метою залучення додаткових фінансових ресурсів та визначення напрямів підвищення ефективності її здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки ефектів інноваційної діяльності та ефективності інноваційної діяльності піднімалось в працях вчених, таких як М. П. Войнаренко, В. М. Геєць, П. С. Харів, О. Ф. Андросова, А. В. Череп, В. П. Соловійов, Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук та ін. Разом з тим, потребують подальшого вивчення питання пов'язані із оцінкою ефективності управління інноваційною діяльністю промислових підприємств. Метою даної статті є систематизація методів оцінки ефективності управління інноваційною діяльністю та визначення напрямів покращення фінансування інноваційної діяльності та підвищення ефективності здійснення інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління діяльністю промислового підприємства

включає в себе низку взаємопов'язаних процесів, які на думку вчених можна поділити на три основні бізнес-процеси: інноваційний, операційний та обслуговування після продажу [1, с. 73]. При цьому, саме інноваційний процес в цілому визначає конкурентоспроможність підприємств, оскільки у більшості випадків своєчасні інновації приносять більшу ефективність, ніж добре організований повсякденний операційний процес. В цілому ефективність – це відносний ефект, результативність процесу, операції, проект, що визначається як відношення результату до витрат, які зумовили його одержання [2, с. 126]. Кожен з інноваційних ефектів оцінюється системою показників, які й характеризують загальну ефективність інноваційної діяльності. Разом з тим, низка вчених вважає, що в широкому розумінні ефективність є сукупністю як відносних, так і абсолютних показників, а ефект в такому випадку є однією з складових ефективності [3, с. 34].

Ефективність інноваційної діяльності підприємства – це показник реалізованих позитивних очікуваних (прогнозованих) наслідків впровадження певного інноваційного проекту, який повинен відображати у сукупності симбіоз величини інноваційного ефекту та міри повноти і якості досягнення первісно очікуваних цілей, мети та вигод, що були сформовані на початку розробки інноваційного проекту [4, с. 152].

Під ефективністю інноваційної діяльності підприємства розуміють також таку її характеристику, яка відображає результативність і розкриває міру повноти та якості досягнення поставлених цілей з використанням системи показників [5, с.5].

Отже, ефективність інноваційної діяльності можна визначити як сукупність якісних та кількісних показників, які характеризують результативність інноваційної діяльності та ступінь задоволення поставлених підприємством цілей.

Метою оцінки ефективності інноваційної діяльності є комплексний аналіз ефективності інноваційної діяльності та її впливу на найважливіші показники діяльності підприємства, визначення доцільності й оптимальних варіантів реалізації нововведень, оперативне коригування реалізації інноваційних проектів. Важливим є оцінювання не лише економічної ефективності, проте й інших складових інтегральної ефективності інноваційної діяльності, які спричинені глобальним, регіональним, науково-технічним, часовим, фінансовим, маркетинговим, ресурсним, соціальним, екологічним ефектами інноваційної діяльності.

Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємства на думку ряду вчених має включати в себе:

- аналіз ефективності використання окремих видів ресурсів (трудова, матеріальні, ресурси устаткування та ін.);
- аналіз витрат на здійснення інноваційної діяльності;
- аналіз джерел фінансування нововведень;
- аналіз та оцінку можливих напрямків розвитку, маркетинговий аналіз;
- загальну оцінку ефективності інноваційних проектів та інноваційних сегментів;
- аналіз ефективності інноваційної діяльності господарюючого суб'єкта загалом, оцінку перспектив подальшого розвитку [6, с. 333].

Харів П.С. оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємства пропонує здійснювати за трьома напрямками:

- оцінювання науково-інформаційного рівня забезпеченості підприємства за показниками: коефіцієнт наукомісткості виробництва; коефіцієнт використання власних розробок; коефіцієнт співвідношення між власними та придбаними розробками [7, с. 122–124];
- оцінювання рівня технічного та організаційного забезпечення за показниками: коефіцієнт оновлення продукції; коефіцієнт оновлення технології; частка конкурентоспроможної продукції підприємства [7, с. 126];
- визначення техніко-економічної ефективності інноваційних проектів [7, с. 128].

Оцінка ефективності інноваційної діяльності передбачає здійснення повного аналізу підприємства як системи, діяльність якої впливають не лише внутрішні, але й зовнішні фактори. Про необхідність врахування впливу усіх факторів на ефективність інноваційної діяльності зазначав і Б. Твісс, який вважав, що оцінка проекту повинна стати безперервним процесом, передбачаючи в будь-який момент зупинку роботи в світлі додаткової інформації [8, с. 66].

Саме тому, комплексний аналіз ефективності інноваційної діяльності на попередньому етапі передбачає як внутрішній аналіз діяльності промислового підприємства, так і врахування впливу зовнішнього середовища (рис. 1). На першому етапі оцінювання ефективності інноваційної діяльності важливим є здійснення аналізу зовнішнього середовища підприємства, в процесі якого необхідним є оцінювання ринку інноваційної продукції, а також стану науково-технічного розвитку галузі на регіональному, державному та світовому рівнях.

Аналіз внутрішнього середовища підприємства передбачає проведення оцінювання конкурентних позицій, інноваційного потенціалу, виявлення ступеня використання внутрішніх інноваційних можливостей підприємства, оцінку рівня інноваційної активності підприємства. Аналіз внутрішнього середовища

підприємства передбачає оцінку науково-інформаційного рівня забезпеченості. При цьому критеріями оцінки ефективності інноваційної діяльності є: науковий рівень підприємства, рівень інформаційного забезпечення і конкурентоспроможність розробок, що забезпечують можливість досягнення поставленої підприємством мети.

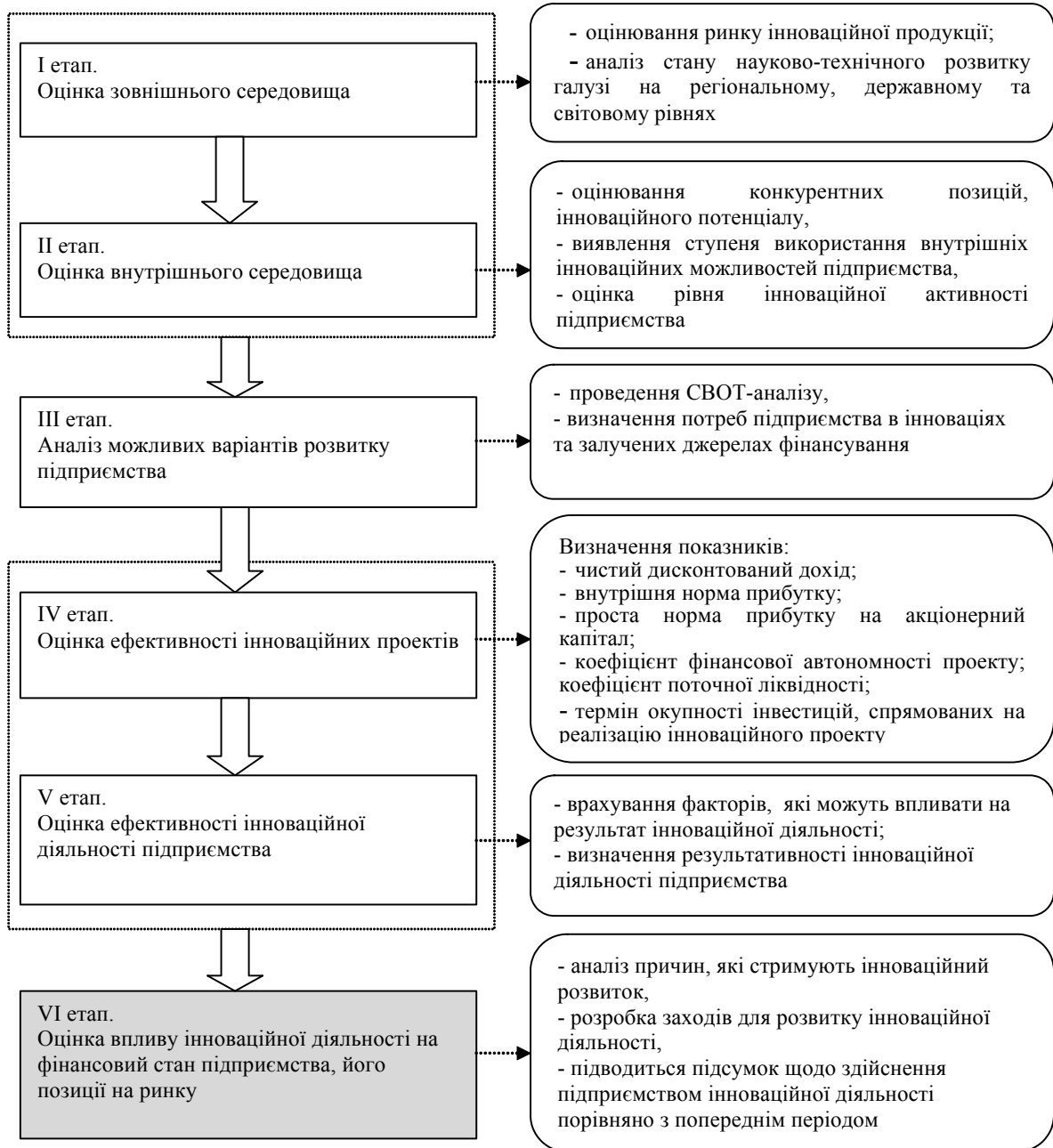

Рис. 1. Етапи оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства

На третьому етапі аналізу ефективності інноваційної діяльності здійснюється аналіз можливих варіантів розвитку підприємства та визначаються потреби підприємства в інноваціях та залучених джерелах фінансування. Даний етап аналізу тісно пов'язаний та ґрунтується на результатах оцінювання зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Залежно від того, які стратегічні рішення приймаються на даному етапі, визначається ефективність наступних етапів аналізу.

Наступний етап аналізу ефективності інноваційної діяльності передбачає оцінку ефективності інноваційних проєктів, які впроваджуються підприємством. Відповідно до рекомендацій Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО), у закордонній практиці застосовуються такі показники оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства: чистий дисконтований дохід; внутрішня норма прибутку або коефіцієнт дисконтування, проста норма прибутку; проста норма прибутку на акціонерний капітал; коефіцієнт фінансової автономності проєкту; коефіцієнт поточної ліквідності; термін окупності інвестицій, спрямованих на реалізацію інноваційного проєкту [8, с. 394–410].

П'ятий етап передбачає безпосередньо оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємства. Оцінка ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства передбачає врахування наступних факторів, які можуть впливати на її результат: фактор часу, якості, масштабу; фактор освоєння об'єкта у виробництві; метод одержання інформації; умови застосування об'єкта; фактори інфляції та ризику і невизначеності. На цьому етапі визначається результативність інноваційної діяльності підприємства за допомогою розрахунку відповідних показників, кількість яких варіює у різних авторів. При цьому на вибір показника ефективності впливає вид отриманого ефекту, властивості, умови виробництва та споживання інноваційного продукту, вибір бази порівняння тощо.

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності до переліку показників відносять: коефіцієнт ефективності капіталовкладень підприємства в інноваційну діяльність; показник частки прибутку від інноваційної діяльності в загальному обсязі прибутку підприємства; коефіцієнт збалансованості грошових потоків, показники результативності стадії проведення НДДКР, стадії впровадження інновацій та діяльності підприємства з погляду тривалості процесу розробки й впровадження інновацій [6, с. 333–334].

На заключному етапі аналізу здійснюється оцінка впливу інноваційної діяльності на фінансовий стан підприємства, його позиції на ринку. Здійснюється аналіз причин, які стримують інноваційний розвиток, що дозволить у подальшому розробити заходи для розвитку інноваційної діяльності, підводиться підсумок щодо здійснення підприємством інноваційної діяльності порівняно з попереднім періодом.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, оцінку ефективності інноваційної діяльності необхідно здійснювати комплексно, враховуючи зовнішні та внутрішні фактори впливу на підприємство, ефективність процесу здійснення інноваційної діяльності, ефективності окремих інноваційних проектів. При цьому відсутній єдиний показник інтегральної ефективності інноваційної діяльності, оскільки оцінка інноваційної діяльності окремих підприємств залежить від особливостей інновацій, їх створення та експлуатації. Інтегральна ефективність інноваційної діяльності має містити не лише оцінку економічного, але й інших ефектів, які спричиняє інноваційна діяльність. Досягнення максимальної ефективності значною мірою залежить від якості оцінки ефективності на початкових етапах до початку впровадження окремих інноваційних процесів, скорочення тривалості періоду від розроблення інновації до впровадження її у масове виробництво.

Напрямами подальших досліджень має стати формування організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю в умовах обмежених джерел фінансових ресурсів.

Література

1. Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Д. Нортон, Р. Каплан. – Олимп-Бизнес, 2010. – 320 с.
2. Гончаров С.М. Тлумачний словник економіста / Гончаров С.М., Кушнір Н.Б. ; за ред. С.М. Гончарова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.
3. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) : [монография] / В.П. Соловьев. – К. : Феникс, 2006. – 560 с.
4. Скалюк Р. В. Эффекты та ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк, О. В. Декалюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 1. – С. 149–154.
5. Оцінка ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 / Л. А. Лисенко ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х., 2010. – 20 с.
6. Смоленюк П. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємств / П. Смоленюк // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 5. – С. 332–336.
7. Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів : [монографія] / П.С. Харів. – Тернопіль : “Економічна думка”, 2003. – 326 с.
8. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями : сокр. пер. с англ. / Б. Твисс ; К. Ф. Пузыня. – М. : Экономика, 2009. – 396 с.
9. Беренс В. Руководство по оценке эффективности инвестиций / Беренс В., Хавранек П.М. ; [пер. с англ.]. – [перераб. и дополн. изд.]. – М. : «Интерэксперт», «ИНФРА-М», 1995. – 528 с.

Надійшла 24.10.2012; рецензент: д. е. н. Войнаренко М. П.

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФАКТОР СУЧАСНОГО ВИРОБНИЦТВА

Розглянуто сутність та особливості інформації як нового фактора сучасного виробничого процесу. Внаслідок змін продуктивних сил сьогодні провідну роль відіграють нові технології та інформатизація. Як наслідок інформація стає якісно новим чинником виробництва, що докорінно відрізняється від традиційних факторів – землі, праці і капіталу.

Essence and features of information is considered as a new factor of modern production process. As a result of changes of productive forces today a leading role is played by new technologies and informatization. Jan is investigation information becomes the new factor of production, which in a root differs from traditional factors — earth, labour and capital.

Ключові слова: інформація, фактор виробництва, інформаційні ресурси.

Вступ

В сучасній ринковій економіці незалежні, самостійні виробники товарів і послуг не зможуть успішно діяти на ринку, не маючи інформації. Підприємцю потрібна інформація про інших виробників, можливих споживачів, постачальників сировини, що комплектують і технології, про ціни, положення на товарних ринках і ринках капіталу, ситуацію в діловому житті, загальну економічну і політичну кон'юнктуру не тільки в своїй країні, але і в усьому світі, про довгострокові тенденції розвитку економіки, перспективах розвитку науки і техніки і можливі результати, про правові умови господарювання і т. п.

У результаті докорінних змін продуктивних сил, що відбулися у середині минулого століття, сьогодні провідну роль відіграють нові технології, наука, інформатизація. В доповнення до існуючих раніше двох категорій виробництва (засобів виробництва та предметів споживання) виникла третя група – виробництво науково-технологічної інформації та засобів інформаційного забезпечення. Ми стаємо свідками інформаційної трансформації економіки, а інформація перетворюється на економічний ресурс стратегічної діяльності корпорацій.

Опис основних факторів виробництва в сучасному економічному процесі зустрічається у працях цілого ряду науковців. Серед зарубіжних вчених слід відзначити роботи таких дослідників як Р. Ароно, Ф. Хортон, Дж. Гелбрейт тощо. Проблемами висвітлення інформації як ключового елемента сучасної економіки займалися П. Друкер, М. Желен, П. Пільцер, К. Ерроу, Т. Стюарт, Ф. Махлуп, Дж. Ходжсон, В. Базилевич. Однак висвітленню інформації як новітнього фактора виробництва приділена недостатня увага, зокрема не виділено її особливості.

Постановка завдання

Фактори виробництва визначають найголовнішу ознаку економіки і суспільства в цілому. Інформація як новий визначальний чинник виробництва зумовила інформаційність сучасної економіки.

Тому метою даної статті є визначення особливостей та місця інформації серед традиційних факторів сучасного виробництва. Для досягнення поставленої мети слід вирішити наступні завдання: визначити сутність поняття «інформація»; охарактеризувати особливості інформації як фактора виробництва; визначити види інформації, необхідні для управління сучасною організацією; дослідити особливості інноваційного розвитку суспільства.

Результати дослідження

Сучасний соціально-економічний розвиток характеризується зростанням ролі та значення факторів, пов'язаних з інтелектуалізацією та інформатизацією господарського життя суспільства. Інформація є загальнонауковим, міждисциплінарним поняттям, що не має однозначного визначення.

На думку засновника кібернетики Н. Вінера: «Інформація є інформацією, а не матерією і не енергією» [1], яка існує у вигляді закодованих повідомлень (генетичного коду, електричних, нервових імпульсів), зафіксованих на матеріальних носіях. За сучасних умов інформація перестала бути окремим, одиничним явищем і набула якісно нового змісту складного системного утворення.

У сучасній літературі сформувався два підходи до визначення сутності інформації: атрибутивний, за якого інформація кваліфікується як невід'ємна ознака будь-якого матеріального об'єкта та оцінюється як міра впорядкованості структур та взаємодій; функціональний, прихильники якого пов'язують інформацію з функціонуванням та розвитком систем, що самоорганізуються. Таким чином, сучасні технології збирання, накопичення, зберігання та передачі інформації є лише моментом загального інформаційного процесу, який залишиться незавершеним, якщо отриманий інтелектуальний продукт не буде засвоєний споживачем.

П. Пільцер стверджує: "Сьогодні ми живемо в епоху віри в абсолютну цінність інформації, ...епоху, яка інколи величає себе «століттям інформації»". І справді, до кінця 80-х років ХХ ст. обробка, передання інформації та операції з нею були основним заняттям кожного четвертого працюючого в США або навіть кожного третього, якщо рахувати вчителів та інших працівників сфери освіти [2, с.13].

У багатьох аспектах економічна діяльність інформаційного століття характеризується зростаючою, а не спадною дохідністю, оскільки «дуже нелегка справа – розробити і виготовити такі товари, як комп'ютери, фармацевтичні вироби, ракети, літаки, автомобілі, програмне забезпечення, телекомунікаційне